

Przemysław Molenda

Uniwersytet Warszawski

przemyslawmolendaoff@gmail.com

Uczestnictwo Katalonii we Wspólnotach Europejskich/Unii Europejskiej – element budowania autonomistycznej polityki regionu?

Abstrakt:

W 1986 roku Hiszpania, której integralną częścią jest Katalonia, dołączyła do Wspólnot Europejskich, a siedem lat później powstała Unia Europejska. Artykuł podejmuje problematykę aktywności Katalonii we Wspólnotach Europejskich/Unii Europejskiej w latach 1986-2021. Jego celem jest ukazanie ewolucji polityki tej wspólnoty autonomicznej w WE/UE w kontekście budowania jej pozycji politycznej. Dla przeprowadzenia badań dotyczących uczestnictwa Katalonii w WE/UE jako elementu budowania jej autonomistycznej polityki posłużą określone pytania badawcze. Problem badawczy obejmuje m.in. relacje Katalonii z władzami centralnymi państwa hiszpańskiego, udział Katalonii w kształtowaniu stosunków Hiszpanii z WE/UE oraz pośrednie i bezpośrednie zaangażowanie administracji katalońskiej na poziomie wspólnotowym/institutionalnym. Aby przeprowadzić dogłębną analizę, autor odwołuje się do danych ilościowych i jakościowych oraz do literatury przedmiotu.

Słowa kluczowe: Katalonia, Unia Europejska, Hiszpania, regionalizm kataloński, regionalizm, polityka autonomistyczna, Europa

Abstract:**Catalonia's Participation in the European Communities/European Union – An Element of Building the Region's Autonomist Policy?**

In 1986, Spain joined the European Communities, and seven years later the European Union was established. The paper examines the issue of Catalonia's activity in the EC/EU between 1986 and 2021. The paper aims to present the evolution of the policy of Catalonia in the EC/EU in the context of building its political position. In order to carry out the research on Catalonia's participation in the EC/EU as an element of developing its autonomist policy, the author will use specific research questions. The research problem includes Catalonia's relations with the central authorities of the Spanish state, Catalonia's participation in the shaping of Spain's relations with the EC/EU, and the direct and indirect participation of the Catalan administration in the EC/EU. For an in-depth analysis, the author refers to quantitative and qualitative data and literature on the subject.

Keywords: Catalonia, European Union, Spain, Catalan regionalism, regionalism, autonomistic policy, Europe

Katalonia (kat. *Catalunya*, hiszp. *Cataluña*) jest regionem o bogatej historii. Jako jedna ze wspólnot autonomicznych (kat. *comunitats autònomes*, hiszp. *comunidades autónomas*) państwa hiszpańskiego posiada swoje władze, a co za tym idzie – oddzielone od administracji rządowej (lub współdzielone) własne kompetencje. Na przestrzeni lat władze katalońskie zwiększały swoje aspiracje i tworzyły nowe inicjatywy stanowiące o chęci rozszerzania autonomii regionu. Niewątpliwie wyróżniającym się obszarem są stosunki międzynarodowe. Mimo że według konstytucji Hiszpanii rząd centralny w Madrycie ma prerogatywę w zakresie prowadzenia polityki zagranicznej, na przestrzeni lat Katalonia rozwinęła swoją aktywność na arenie międzynarodowej. Działalność katalońskiej administracji na zewnątrz (tak jak i innych wspólnot) widoczna jest m.in. w funkcjonowaniu delegacji, biur zagranicznych, instytucji kulturalnych i gospodarczych, na co pozwalają regulacje prawne Hiszpanii.

Jeden z obszarów, gdzie władze Katalonii zaczęły być obecne, stanowi poziom Unii Europejskiej (UE), a wcześniej Wspólnot Europejskich (WE), do których w 1986 roku dołączyła Hiszpania. Celem

niniejszej pracy jest ukazanie ewolucji polityki tej wspólnoty autonomicznej w WE/UE w kontekście budowania jej pozycji politycznej w latach 1986-2021. W artykule autor przedstawi i podda analizie uczestnictwo regionu katalońskiego na poziomie wspólnotowym/unijnym zarówno w wymiarze instytucjonalnym, jak i pozainstytucjonalnym. Dla rozważań istotne jest także uwzględnienie działań Generalitat¹ na poziomie wewnętrznym (krajowym), w tym jego współpracy z innymi wspólnotami oraz z administracją centralną w sprawach europejskich.

Podjęta analiza pozwoli uzyskać odpowiedzi na zadane przez autora pytania badawcze. Po pierwsze, istotna będzie odpowiedź na pytanie, w jaki sposób Katalonia brała udział w integracji w ramach WE/UE w omawianym okresie. Po drugie, należy przeanalizować sposób, w jaki rozwój polityki regionalnej WE/UE wzmocnił pozycję Katalonii zarówno w Hiszpanii, jak i w stosunkach międzynarodowych. Po trzecie, autor postara się odpowiedzieć na pytanie o działania, jakie podejmowały władze Katalonii, aby wzmocnić jej pozycję na arenie europejskiej i względem Hiszpanii. I w końcu, jeżeli chodzi o poziom Hiszpanii, ważne będzie podjęcie zagadnienia rozwoju współpracy Katalonii z rządem hiszpańskim i innymi wspólnotami europejskimi w sprawach europejskich.

W ramach metodologii badawczej zostaną wykorzystane metody badawcze wywodzące się z nauk społecznych, w tym politologiczne (komparatystyka) oraz obejmujące zagadnienia z metodologii nauki o stosunkach międzynarodowych. Artykuł w zdecydowanym stopniu ma charakter jakościowy i mieści się w podejściu neopozytywistycznym. W swoich rozważaniach autor skupi się na studium przypadku. Będzie poszukiwał korelacji i związków przyczynowo-skutkowych przez śledzenie procesu kształtowania aktywności Katalonii w WE/UE w omawianym czasie. W ramach nauki o stosunkach międzynarodowych artykuł obejmie dwa poziomy analizy: poziom państwa oraz poziom regionalny. Zastosowana metodologia pozwoli zbadać wpływ

¹ Generalitat – ukształtowany historycznie system własnych instytucji polityczno-prawnych Katalonii, na czele z systemem władzy.

udziału Katalonii w sprawach europejskich na budowanie polityki autonomistycznej regionu.

Powiązanie WE/UE z regionalizmem katalońskim nie jest tematem szeroko omawianym w polskiej ani w zagranicznej literaturze przedmiotu. Wśród badaczy polskojęzycznych nie można znaleźć opracowania o podobnej tematyce, stanowi ona obszar zainteresowań głównie w Hiszpanii. Jako jedyny wyjątek można wskazać problematykę funkcjonowania polityki regionalnej WE/UE w państwie hiszpańskim i poszczególnych wspólnotach autonomicznych. W związku z tym dla niniejszej pracy przydatne okazały się głównie rozprawy i artykuły hiszpańskojęzyczne i katalońskojęzyczne oraz częściowo anglojęzyczne. Autorzy, których piśmiennictwo zostało wykorzystane w niniejszej pracy, skupiają się często na poszczególnych zagadnieniach lub wybranym wymiarze (wewnętrznym lub zewnętrznym) udziału Katalonii czy wspólnot w sprawach europejskich. Praca ta stanowi nowe spojrzenie na korelacje między WE/UE a regionem katalońskim, zwłaszcza w polskiej literaturze, w której brakuje badań na ten temat.

Katalonia jako wspólnota autonomiczna Hiszpanii

Hiszpania stanowi państwo z trójstopniowym podziałem terytorialnym. Artykuł 137 Konstytucji Hiszpanii z 1978 roku wskazuje, że „państwo jest zorganizowane terytorialnie w gminy, prowincje i samorządne wspólnoty autonomiczne” (Constitución Española). Jednostkę najwyższego stopnia stanowi wspólnota autonomiczna. Hiszpanię tworzy obecnie 17 wspólnot oraz dodatkowo dwa miasta autonomiczne (położone w Afryce Północnej). Formowanie się *comunidades autónomas* umożliwiły przepisy Konstytucji, która nie określiła zerojedynkowo podziału na wspólnoty, ale ustanowiła procedurę ich tworzenia z już funkcjonujących prowincji. Jedną z takich jednostek stała się Katalonia. Jej obywatele oraz hiszpański parlament już w 1979 roku ostatecznie zatwierdzili nowy Statut Autonomii Katalonii² określający

² Statut jest podstawowym aktem ustrojowym każdej wspólnoty autonomicznej i stanowi integralną część porządku prawnego Królestwa Hiszpanii (Constitución Española).

uprawnienia regionu. Dzięki otrzymaniu statusu wspólnoty autonomicznej katalońska administracja przejęła część obowiązków, które przed ustanowieniem ustawy zasadniczej należały do państwa, co umożliwiły przepisy samej Konstytucji. W ten sposób Katalonia, a wraz z nią inne regiony otrzymały pewien poziom autonomii w administrowaniu, stanowieniu i wykonywaniu prawa (Molenda, 2022: 18). Na przestrzeni lat władzom katalońskim udało się rozszerzyć swoje kompetencje m.in. dzięki wykorzystaniu możliwości zmiany Statutu w 2006 roku na podstawie art. 148.2 Konstytucji³. Co ważne, stopniowe uzyskiwanie swobody działania w wybranych obszarach było wśród wspólnot niejednorodne. Taki stan rzeczy można określić mianem tzw. nierównomiernej decentralizacji (hiszp. *asimetría autonómica*). Oznacza to, że rzeczywisty stopień autonomii każdego regionu zależy m.in. od indywidualnych negocjacji lub współpracy z rządem państwowym (Tomaszewski, 2007: 137). Uznaje się, że obok Kraju Basków zakres autonomii Katalonii należy do najszerzych wśród wspólnot. Katalonia ma m.in. własne, niezależne siły policyjne, swój kodeks cywilny czy odrębną politykę językową związaną z istnieniem języka regionalnego – katalońskiego.

Sposób, w jaki Katalonia ukształtowała się w wymiarze politycznym, związany jest z regionalizmem katalońskim, który obok baskijskiego postrzega się w Hiszpanii jako ten najsilniejszy. Można go przedstawiać w wielu wymiarach: historycznym, politycznym, kulturowym, językowym, ekonomicznym i społecznym (Molenda, 2021: 180). Sama Katalonia uznawana jest za region historyczny, ma bowiem długą i burzliwą historię powiązaną z własną kulturą, tradycją i własnym językiem. Z czasem wyodrębniły się także dwie różne tendencje w odniesieniu do dyskursu na temat tego, kogo można nazywać Katalończykiem. W pierwszym przesłaniu warunkiem tym był szereg cech związanych z przeszłością Katalonii (pochodzenie, wiara katolicka, przestrzeganie pewnych zwyczajów czy wpisywanie się

³ Artykuł 148.2 Konstytucji Hiszpanii wskazuje m.in., że „wspólnoty autonomiczne mogą poprzez zmianę swych statutów stopniowo rozszerzać swe kompetencje”.

w określony typ osobowości). Druga tendencja ma związek z falami migracyjnymi rozpoczętymi w drugiej połowie XX wieku i odnosi się jedynie do okoliczności życiowych, społecznych i politycznych (Vergés Gifra, Serra, 2021: 4-5). Widoczna współcześnie złożoność tożsamości mieszkańców Katalonii sprawia, że bycie Katalończykiem „jest otwarte” na inne grupy etniczne i kulturowe. Co ważne, wśród katalońskiego społeczeństwa rozwinął się ruch niepodległościowy dążący do politycznej niezależności, obecny także w najnowszych dziejach regionu. Aspiracje niepodległościowe w dużej mierze opierają się na idei, że Katalończycy tworzą naród (Llibertat.cat, 2020). Współczesny nacjonalizm kataloński ma swoje korzenie w XIX wieku – pojawił się wówczas jako alternatywa dla nacjonalizmu hiszpańskiego w kraju, który nie zakończył pomyślnie procesu budowania narodu. W całej historii katalońskich nacjonalistów przeplatały się okresy zarówno oporu obywatelskiego, jak i pokojowych stosunków z państwem (Balcells, Dorsey, Tellez, 2020: 1-2). W dziejach najnowszych momentem zwrotnym działania ruchu było zakwestionowanie w 2010 roku przez hiszpański Trybunał Konstytucyjny wybranych artykułów Statutu Autonomii, co wywołało opór wielu mieszkańców regionu. Z czasem wśród części Katalończyków doszło do odrodzenia postulatów niezależności, a punktem kulminacyjnym stało się referendum niepodległościowe i zaakceptowana przez Parlament Katalonii w 2017 roku deklaracja niepodległości. Katalońska niezależność nie została ostatecznie osiągnięta.

Katalonia jako region Wspólnot Europejskich/Unii Europejskiej

W latach 80. XX wieku trwały burzliwe negocjacje akcesyjne między Hiszpanią a Wspólnotami Europejskimi. Już wtedy rząd kataloński zdawał sobie sprawę ze znaczenia, jakie może mieć dla Katalonii integracja europejska. Duże nadzieje pokładano zwłaszcza w funduszach strukturalnych i wdrażaniu programów finansowanych przez WE (Roller, Sloot, 2002: 73-74). Po dołączeniu w 1986 roku do WE Hiszpania znalazła się wśród czterech najsłabiej rozwiniętych państw Wspólnot. Katalonia, mimo że stanowiła jeden z najbogatszych hiszpańskich

regionów, również zakwalifikowała się do pomocy wspólnotowej. Jeszcze przed stanieniem się częścią WE Generalitat rozpoczął przygotowania i stworzył mechanizmy adaptacji katalońskiej administracji publicznej do Wspólnot. W 1982 roku powstał Patronat Català Pro Europa (PCPE), podmiot mający promować i koordynować działania informacyjne o WE. Jedno z jego biur założono przy instytucjach wspólnotowych w Brukseli (Enciclopèdia.cat). Jednocześnie kwestią relacji między Generalitat a WE miał zająć się Departament Prezydencji (kat. Departament de la Presidència), stanowiący podstawową jednostkę koordynującą działania wykonawcze rządu. Od 1984 roku sprawy europejskie znalazły się w gestii Dyrekcji Generalnej ds. Dostosowania do Wspólnot Europejskich, głównie w celu dostosowywania ustawodawstwa Katalonii do regulacji wspólnotowych oraz przygotowania analiz i projektów ułatwiających udział katalońskich organów administracji publicznej w polityce regionalnej WE (Noferrini, 2016: 103-104).

Członkostwo w WE okazało się mieć duże znaczenie dla władz katalońskich. Można było to zauważyć w nacisku nacjonalistycznej formacji *Convergència i Unió* (rządzącej w Katalonii w latach 1980-2003 i 2010-2015) na zaangażowanie w sprawach europejskich. Konsolidacja integracji europejskiej miała być bowiem determinantą do zmniejszenia uprawnień rządów centralnych i odwrótu idei państwa narodowego (Roller, Sloat, 2002: 73). Katalonia dążyła do działań na arenie międzynarodowej na poziomie wspólnotowym, mimo że według art. 149.1.3 Konstytucji Hiszpanii z 1978 roku to państwo hiszpańskie ma prerogatywę w stosunkach międzynarodowych (*Constitución Española*). Przedstawiciele autonomiczni otrzymali jednak m.in. możliwość uczestnictwa w polityce zagranicznej państwa. Jednocześnie władze katalońskie były świadome awersji administracji hiszpańskiej do decentralizacji na poziomie Wspólnot Europejskich. W opublikowanym przez Generalitat w 1982 roku opracowaniu *Catalunya i la Comunitat Econòmica Europea* rząd Katalonii przewidywał, że „główna trudność w wyartykułowaniu skutecznej polityki regionalnej na poziomie Wspólnoty leży w oporze państw członkowskich przed utratą kontroli politycznej nad kwestią, która może

mieć konsekwencje gospodarcze, społeczne, polityczne i wyborcze na wielką skalę” (Generalitat de Catalunya, 1982: 491). Tymczasem, podobnie jak podczas negocjacji akcesyjnych w pierwszych latach po wejściu Hiszpanii do WE, nie osiągnięto porozumienia w kontekście zaangażowania hiszpańskich regionów w politykę europejską. Przyczyną było twarde stanowisko właśnie Katalonii (i Kraju Basków), która domagała się prawa do odrębnej reprezentacji przy instytucjach WE (Piecuch, 2004: 89).

Współpraca Katalonii ze wspólnotami autonomicznymi i państwem hiszpańskim w sprawach europejskich

Pod koniec lat 80. XX wieku zaczęły rozwijać się mechanizmy współpracy między wspólnotami autonomicznymi a rządem centralnym w kwestiach europejskich. W 1989 roku odbyło się pierwsze spotkanie Konferencji Sektorowej ds. Wspólnot Europejskich (kat. Conferència Sectorial per a Assumptes Relacionats amb les Comunitats Europees), zainicjowanej w celu omówienia priorytetów prezydencji Hiszpanii w Radzie UE (Sobrino Heredia, Sobrido Prieto, 2004: 442). Trzy lata później, w 1992 roku, w wyniku specjalnego porozumienia nastąpiła instytucjonalizacja Konferencji, której nadano nazwę Konferencji ds. Wspólnot Europejskich (hiszp. Conferencia para Asuntos Relacionados con las Comunidades Europeas – CARCE)⁴. W tym organie, stanowiącym miejsce dyskusji i wymiany w kwestii integracji europejskiej, każda wspólnota była reprezentowana przez swojego przedstawiciela (*Resolución de 4 de octubre de 1993*). Wraz z rozwojem Konferencji rozwinęły się inne, nazywane sektorowymi i związane z różnymi politykami wspólnotowymi, oraz Konferencja Prezydentów (hiszp. Conferencia de Presidentes), skupiająca przewodniczących rządów autonomicznych. Stały się one podstawowym filarem formalnej współpracy między rządem centralnym a wspólnotami autonomicznymi w sprawach europejskich.

⁴ W 2010 roku CARCE przemianowano na Konferencję ds. Unii Europejskiej (hiszp. Conferencia de Asuntos Relacionados con la Unión Europea – CARUE).

Początkowo Katalonia wraz z Krajem Basków nie podpisała porozumienia z 1992 roku (aż do czerwca 1993 roku). Władze katalońskie obawiały się bowiem, że pod pretekstem współpracy zostaną naruszone ich własne kompetencje. Ponadto w celu zajęcia stanowiska przeciwko rządowi hiszpańskiemu Katalonia musiałaby zdobyć aprobatę pozostałych regionów, co nie było łatwe ze względu nie tylko na istnienie różnych interesów, lecz także na nierówny poziom zaangażowania autonomii w politykę europejską (García, 2006: 25). W związku z tym administracja katalońska dążyła do rozwoju współpracy bilateralnej regionów historycznych z rządem w Madrycie (Martín y Pérez de Nanclares, 2005: 778). Ustawa z 1997 roku, która nadała CARCE moc prawną, umożliwiła rozwój tego rodzaju kooperacji, jeżeli sprawy dotyczą wyłącznie danej wspólnoty lub mają dla niej unikalne znaczenie ze względu na jej autonomiczną specyfikę (Ley 2/1997). W związku z powyższym już w 1998 roku powołano Komisję Dwustronną Państwo – Generalitat do spraw związanych ze Wspólnotami Europejskimi (kat. *Comissió Bilateral Estat-Generalitat per a Assumptes relacionats amb les Comunitats*). Komisja stała się dla władz katalońskich szansą realizacji ich żądań i aspiracji, a także uznano jej specyfikę na tle innych regionów (obok Kraju Basków, który również uzyskał taki organ współpracy).

W praktyce powstała instytucja działająca w sposób bardzo nieregularny. Mimo hierarchiczności funkcjonowania Komisji, tj. większego znaczenia państwa, część autorów uważa, że jest skuteczniejszym mechanizmem obrony interesów Katalonii niż organy współpracy multilateralnej (Ramon i Sumoy, 2003: 159). W 2006 roku został uchwalony wcześniej już wspomniany Statut Autonomii Katalonii, który zapoczątkował funkcjonowanie Komisji Dwustronnej Generalitat – Państwo (kat. *Comissió Bilateral Generalitat-Estat*). Organ ten uznawany jest za trwałe ramy stosunków między rządem katalońskim a państwowym. Artykuł 183.2 wskazuje, że jedną z funkcji Komisji stanowi monitorowanie polityki europejskiej w celu zagwarantowania skuteczności udziału Generalitat w sprawach UE (Ley Orgànica 6/2006). Projekt Statutu spotkał się jednak z krytyką, ponieważ zagrażał zaangażowaniu się Katalonii we współpracę multilateralną

(Ridaura Martínez, 2007: 77). Rozdział II Statutu, traktujący o relacji Generalitat z Unią Europejską (art. 186), wskazuje jednak, że Generalitat uczestniczy w kształtowaniu stanowiska państwa w sprawach europejskich zarówno w ramach procedur dwustronnych, jak i wielostronnych, choć nalega na rozwój relacji bilateralnych (Ley Orgánica 6/2006). W celu obrony swoich interesów Katalonia na przestrzeni lat rozwinęła oba mechanizmy współpracy.

Stosunki między Katalonią a WE/UE i obecność Katalonii obok instytucji europejskich

Tak jak wspomniano wcześniej, Katalonia od początku członkostwa Hiszpanii w WE dążyła do swojej obecności na poziomie wspólnotowym. W celu nawiązania stosunków z instytucjami WE władze katalońskie już w 1986 roku otworzyły swoje biuro w Brukseli (jako część Patronat Català Pro Europa) – obok Kraju Basków jako pierwsze spośród wspólnot. W obliczu obaw administracji hiszpańskiej związanych z otwieraniem przedstawicielstw regionalnych za granicą biuro Katalonii zaczęło działać zgodnie z prawem prywatnym, jako konsorcjum publiczne utworzone poza strukturą administracyjną wspólnoty. Model zapoczątkowany przez władze katalońskie stał się wzorcem nie tylko dla pozostałych wspólnot autonomicznych, lecz także dla innych regionów europejskich. PCPE mógł *de facto* wykonywać swoje funkcje bez konieczności przekroczenia przez rząd Katalonii konstytucyjnych ograniczeń w stosunkach międzynarodowych, wytkniętego później przez rząd hiszpański (García, 2006: 21, 22). W 1994 roku Trybunał Konstytucyjny Hiszpanii wydał ważne orzeczenie, w którym stwierdził, że tworzenie biur regionalnych w Brukseli (a w tym konkretnym przypadku biura Kraju Basków) jest zgodne z prawem i nie narusza art. 149.1.3 Konstytucji. Trybunał uznał, że wspólnotom trzeba umożliwić „skuteczną” obecność w stosunkach międzynarodowych, natomiast instytucje wspólnotowe omawiają kwestie, które bezpośrednio dotyczą władz regionalnych (*Sentencia 165/1994*). Wyrok w sprawie urzędu baskijskiego umożliwił Katalonii utrzymanie tego modelu przedstawicielstwa w Brukseli.

W 2007 roku Patronat Català Pro Europa przemianowano na Patronat Catalunya-Món, który w 2012 roku stał się Consell de Diplomàcia Pública de Catalunya (DIPLOCAT). Kolejne zmiany przewidywał dekret z 2006 roku formujący delegację rządu Generalitat w Brukseli (*Decret 314/2004*). W tym czasie działania Katalonii w sprawach europejskich uległy znaczącej zmianie, możliwej dzięki utworzeniu nowego rządu Katalonii na bazie koalicji Partit dels Socialistes de Catalunya-Ciutadans pel Canvi (PSC-CpC), Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i Iniciativa per Catalunya Verds-Esquerra Unida i Alternativa (ICV-EUiA) oraz rządu państwowego w marcu 2004 roku. Sprzyjający kontekst i pogłębiona współpraca obu administracji w sprawach unijnych umożliwiły powstanie delegacji (García, 2006: 22). Statut Autonomii Katalonii z 2006 roku oficjalnie zawierał przepisy, będące podstawą utworzenia przedstawicielstwa Generalitat przy Unii Europejskiej w celu jak najlepszej obrony interesów rządu katalońskiego przed instytucjami unijnymi (Ley Orgánica 6/2006). Statut bezpośrednio wskazał powstanie delegacji oraz konieczność uczestniczenia Generalitat w polityce europejskiej. Takiego wydzwiku w kontekście zakresu kompetencji władz regionalnych nie utrzymały inne wspólnoty autonomiczne w swoich statutach. Mimo to Trybunał Konstytucyjny w swoim orzeczeniu z 2010 roku, kwestionującym wybrane przepisy katalońskiego Statutu, nie stwierdził swoich wątpliwości wobec kwestii związanych ze stosunkami Generalitat z UE, mimo że zostały one zaskarżone przez parlamentarzystów z Partido Popular (PP). Trybunał bowiem nie ma m.in. właściwego wzorca konstytucyjności w sprawach dotyczących działań zagranicznych wspólnot autonomicznych (Mangas Martín, 2019: 87). Podobnie nie zamknięto delegatury na skutek wydarzeń związanych z referendum niepodległościowym zorganizowanym przez koalicję Junts pel Sí (JxSí), skupiającą m.in. partię Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) i ugrupowanie Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Wobec przedstawicielstwa nie zastosowano art. 155 Konstytucji⁵, mimo że UE przyjęła względnie

⁵ Artykuł 155 głosi, że rząd w Madrycie może przedsięwziąć konieczne środki (włączając wydawanie poleceń wszystkim władzom wspólnot

zachowawcze stanowisko wobec wydarzeń w regionie katalońskim i wsparła jednolitość Hiszpanii (Molenda, 2020: 67).

Przez lata katalońskie przedstawicielstwo zwiększało swoją obecność w Brukseli, stając się miejscem tworzenia kontaktów z partnerami i zdobywania informacji o sprawach toczących się w UE. Delegacja podlega Dyrekcji Generalnej Przedstawicielstwa Rządu za Granicą i w Unii Europejskiej (kat. *Direcció General de la Representació del Govern a l'Exterior i de la Unió Europea*). Ma za zadanie wspierać Generalitat w dialogu z instytucjami unijnymi, zwłaszcza w sprawach wpływających na jego interesy lub kompetencje. Wspomaga ponadto działalność katalońskich podmiotów (firm czy organizacji) wobec UE. Przedstawicielstwo monitoruje unijny proces decyzyjny, a także utrzymuje relacje z innymi podmiotami działającymi w ramach Unii (Generalitat de Catalunya, 2022). Obok delegacji aktywne stały się inne katalońskie instytucje, takie jak *Agència per la Competitivitat de l'Empresa (ACCIÓ)* – zajmująca się promowaniem katalońskiego biznesu i przyciąganiem inwestycji zagranicznych, *Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC)* – działający w dziedzinie kultury, *Agència Catalana de Turisme (ACT)* – odpowiadająca za promocję Katalonii jako celu turystycznego. Misję przedstawicielstwa określono natomiast jako promowanie interesów Katalonii przed instytucjami europejskimi i przedstawicielstwami regionalnymi, państwami członkowskimi i innymi podmiotami (Generalitat de Catalunya, 2017). Przez jego aktywność wspólnota katalońska, tak jak wiele innych hiszpańskich regionów, zaczęła szukać kontaktów i współpracy nie tylko w charakterze politycznym, lecz także kulturalnym, gospodarczym i naukowym. Współpraca transgraniczna w zakresie gospodarki i kultury, którą wykorzystała Katalonia, mieściła się w ramach legitymizowanej w UE polityki regionalnej, a kwestie polityczne okazały się dodatkowym elementem, który próbowały podnieść władze katalońskie.

Jedną z podstawowych funkcji delegacji jest działalność lobbująca (Noferini, 2016: 98). Taką aktywność prowadzi wiele organizacji

autonomicznych) w razie niedopełnienia obowiązków przez daną wspólnotę lub jej działań zagrażających interesowi powszechnemu Hiszpanii.

katalońskich, o czym świadczy Rejestr Przejrzystości (ang. Transparency Register), prowadzony przez Parlament Europejski (PE) i Komisję Europejską (KE). Przedstawia on listę grup i podmiotów prowadzących lobbing wobec unijnych instytucji. Wśród katalońskich organizacji w rejestrze znajdują się takie podmioty, jak Diputació de Barcelona, Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) czy Assemblée Nacional Catalana (ANC). Przez lobbing Katalonia, podobnie jak inne wspólnoty autonomiczne, może wpływać na proces decyzyjny UE i sprawy dotyczące jej bezpośrednio. Kolejnymi obszarami, w których rozwinęła się obecność władz katalońskich, są stowarzyszenia i sieci międzyregionalne. Na przestrzeni lat Katalonia dążyła głównie do pogłębiania relacji politycznych w formacjach takich jak Conference of European Regions with Legislative Power (REGLEG) czy Conference of European Regional Legislative Assemblies (CALRE) (Castellà Andreu, 2008: 73-74). Rozwój relacji z innymi regionami europejskimi stanowi dla Katalonii ważny element obrony często wspólnych interesów. Przykładowo z inicjatywy władz katalońskich w 2004 roku powstał Euroregion⁶ Pyrenees-Mediterranean (kat. *Euroregió Pirineus-Mediterrània*) obejmujący Katalonię, Baleary, Oksytanię i do 2006 roku Aragonię. Cele tej współpracy obejmowały m.in. integrację społeczną i gospodarczą oraz rozwój innowacji (Díez, Pinazo, 2005: 143-144).

Dzięki zaangażowaniu większej liczby podmiotów subpaństwowych ich działanie w danej sprawie może być bardziej zauważalne wśród państw członkowskich i na poziomie unijnym. Rozwój wielu mechanizmów i sposobów wykorzystywanych w celu zapewnienia skutecznej obecności Katalonii przy UE promowały wydane do tej pory trzy strategie działań zewnętrznych Generalitat: na lata 2010-2015, 2015-2018 oraz 2019-2022 (Generalitat de Catalunya, 2010; Generalitat de Catalunya, 2015; Generalitat de Catalunya, 2019). Dokumenty te mogą wskazywać, że władze katalońskie dążą do

⁶ Euroregion to struktura powoływana na terenie dwóch lub więcej państw, która umożliwia współpracę pomiędzy regionami państw należących do UE, państw kandydujących oraz sąsiednich regionów.

formułowania długoterminowych planów ekspansji zagranicznej regionu.

Bezpośrednie uczestnictwo Katalonii w instytucjach WE/UE

Wraz z rozwojem mechanizmów współpracy bilateralnej i multilateralnej w sprawach europejskich zmieniał się także charakter udziału Katalonii bezpośrednio na poziomie instytucjonalnym UE. W 1986 roku wspólnoty autonomiczne miały stosunkowo niewielki wpływ na decyzje instytucji wspólnotowych. Wraz z ewolucją polityki regionalnej i reprezentacji regionów Katalonia zwiększyła swoją obecność w tym obszarze. Takie etapy jak tworzenie funduszy strukturalnych i spójności oraz powstanie w 1994 roku Komitetu Regionów (KR), który stał się organem przedstawicielskim regionów na poziomie UE, umożliwiło prowadzenie polityki europejskiej Katalonii.

Pierwszą instytucją, na którą warto zwrócić uwagę, jest Rada Unii Europejskiej. W przypadku tego organu przez długi czas nie udało się przyjąć modelu uczestnictwa hiszpańskich wspólnot. Była to konsekwencja braku woli politycznej ze strony rządu w Madrycie, który m.in. obawiał się „odpowiedzialności” przed rządami regionalnymi za stanowisko państwowe broniące w sprawach należących do kompetencji autonomicznych (Ayuso, 2009: 87). Sytuacja zmieniła się po powrocie do władzy Partido Socialista Obrero Español (PSOE) pod przywództwem José Luísa Rodríguez Zapatero. W 2004 roku utworzył on mniejszościowy rząd, zależny od poparcia ERC oraz Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya Verds (IU-ICV). Żądania autonomiczne skutkowały rozpoczęciem rozmów w kontekście udziału wspólnot w Radzie UE. W konsultacjach wzięło udział m.in. Przedstawicielstwo Hiszpanii przy Unii Europejskiej (hiszp. Representación Permanente de España ante la Unión Europea – REPER), w którym wspólnoty również otrzymały swoją reprezentację (Ayuso, 2008: 15).

Wreszcie porozumienie CARCE z 2004 roku rozwinęło system reprezentacji wspólnot autonomicznych na posiedzeniach Rady UE i ich grup roboczych, tj. Rady ds. Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Ochrony Konsumentów (EPSCO), Rady ds. Środowiska (ENVI),

Rady ds. Rolnictwa i Rybołówstwa (AGRI) oraz Rady ds. Edukacji, Młodzieży i Kultury (EYC) (*Acuerdos de 9 de diciembre de 2004*). Określono procedurę, według której wybrany przedstawiciel regionalny mógł dołączyć do delegacji hiszpańskiej na posiedzeniach Rady i poprosić o głos przewodniczącego delegacji, jeśli omawiane były sprawy dotyczące kompetencji regionalnych oraz zachodziła potrzeba przedstawienia wspólnego stanowiska regionalnego. W takim przypadku przewodniczący delegacji mógł udzielić mu głosu, gdy uznał to za stosowne w celu jak najlepszej obrony interesów Hiszpanii. W pracach grup roboczych zaczęli natomiast uczestniczyć pracownicy techniczni reprezentujący wspólnoty. W 2009 roku umożliwiono Katalonii i innym wspólnotom uczestnictwo w Radzie ds. Konkurencyjności (COMPET) – w kwestiach związanych z konkurencyjnością i konsumpcją [Ministerio de Política Territorial (a)]. W 2010 roku rozszerzono udział regionów hiszpańskich w COMPET na sprawy związane z regulacją gier hazardowych (*Resolución de 29 de abril de 2010*). Trzecią zmianę wprowadzono w 2011 roku, która zwiększała uczestnictwo regionów w EYC o obszar sportu (*Resolución de 22 de julio de 2011*). W 2018 roku zawarto kolejne porozumienie w ramach CARUE w sprawie rotacyjnego udziału wspólnot ustalanego według semestrów. Ponadto określono, że w przypadku prośby przedstawiciela regionalnego o przemówienie szef delegacji miał mu to ułatwić, ale nie dopuszczać go do głosu, gdy uzna to za stosowne (*Acuerdo de 10 de diciembre de 2018*).

Początkowo jednym z postulatów Katalonii, którego nie udało się osiągnąć, było rozszerzenie uczestnictwa wspólnot o obszar transportu (Ayuso, 2008: 15). Władze katalońskie wyróżniała jednak duża aktywność i poszukiwanie różnych metod pracy na etapie wdrażania porozumienia. Zaangażowanie Katalonii utrzymało się w następnych latach, a jej władze uzyskały dużą liczbę wspólnych stanowisk (Ayuso, 2009: 107, 113). Prawo do uczestnictwa regionu katalońskiego w Radzie UE potwierdził Statut Autonomii w art. 187. Zapisy Statutu wskazują, że Rada zajmuje się sprawami, które bezpośrednio dotyczą Generalitat (Ley Orgánica 6/2006).

Inną ważną instytucją, w której Katalonia uzyskała prawo udziału, jest Komisja Europejska (KE), a dokładniej jej komitety techniczne o charakterze międzyrządowym wspomagające KE w przyjmowaniu aktów prawnych. Działalność komitetów dotyczy procesu zwanego „komitologią”. Na wniosek Generalitat CARCE uzgodniła na swoim posiedzeniu w 1996 roku zinstytucjonalizowanie mechanizmów gwarantujących udział wspólnot autonomicznych w pracy komitetów Komisji (Generalitat de Catalunya, 2021). Ostatecznie porozumienie przyjęto w 1997 roku, a regionalnym urzędnikom umożliwiono udział w działaniach komitetów. Od momentu ich powstania co cztery lata przyjmowane są kolejne porozumienia, które określają okresy reprezentacji regionów w każdym z komitetów otwartych na uczestnictwo regionalne. W latach 1998-2002 wspólnoty mogły należeć do 55 komitetów, a w latach 2013-2017 – już do 110. W kolejnych latach (2018-2021) liczba ta zmniejszyła się do 96 (Xunta de Galicia).

Katalonia wraz z innymi wspólnotami otrzymała prawo oddelegowania swojego przedstawiciela w danym Komitecie na okres dwóch lat. Przedstawiciel wspólnot autonomicznych odgrywa czołową rolę w koordynacji i przekazywaniu informacji o kwestiach podejmowanych w danym Komitecie w odniesieniu do pozostałych wspólnot autonomicznych. Dzięki uczestnictwu w grupach roboczych Komisji uzyskuje się nie tylko informacje, lecz także impuls do działania wspólnotowego (Montilla Martos, 2011: 168). Funkcja tych komitetów wykracza poza monitorowanie wdrażania prawa europejskiego, ponieważ praca w tych organach daje możliwość wpływania na sam proces i kształtowanie polityki unijnej. Wobec tego administracja katalońska należała do tych, które kierowały do KE różne inicjatywy. Przykładem może być projekt Federacji Katalońskich Organizacji Akcji Społecznej (kat. Entitats Catalanes d'Acció Social – ECAS) przy współpracy z DIPLOCAT (DIPLOCAT, 2020a). Rezultat inicjatywy stanowił przesłany do KE dokument z zaleceniami w celu wzmocnienia praw społecznych w Europie (DIPLOCAT, 2020b). Wreszcie prawo uczestnictwa Generalitat w komitetach Komisji potwierdził w art. 187 kataloński Statut z 2006 roku (Ley Orgánica 6/2006).

Kolejną instytucją wspólnotową/unijną wartą uwagi jest Parlament Europejski (PE). Co pięć lat wybierani są eurodeputowani reprezentujący poszczególne państwa członkowskie, przyporządkowani do określonych ugrupowań politycznych działających na poziomie PE (lub niezrzeszeni). Kandydaci zazwyczaj startują z ramienia partii (lub koalicji) działających na poziomie państwowym, w tym tych regionalnych. Podczas wszystkich kadencji, w których w PE zasiadali posłowie hiszpańscy, byli wśród nich również europarlamentarzyści z ugrupowań katalońskich (startujących niezależnie lub w koalicjach). Każdemu państwu członkowskiemu przydzielana jest odpowiednia liczba miejsc poselskich. Hiszpania w 1986 roku miała 64 miejsca, natomiast w 2021 roku – 59 miejsc. Każdy członek UE, również państwo hiszpańskie, ma prawo sformułować szczegółowe zasady przeprowadzania wyborów. W Hiszpanii jedynym okręgiem wyborczym w wyborach do PE jest całe terytorium Hiszpanii (Ley Orgánica 1/1987). Na przestrzeni lat niektóre środowiska regionalne (w tym Katalonia) kwestionowały brak powiązania między wspólnotami autonomicznymi a okręgami wyborczymi w wyborach do PE. Jednolity okręg generuje ponadto bodźce do tworzenia koalicji wyborczych partii na poziomie niepaństwowym, które utrudniają obywatelom Hiszpanii powiązanie głosowania w wyborach europejskich z ich preferencjami dotyczącymi treści decyzji unijnych (Castro-Conde, Mangana Ríos, 2022: 67). Co więcej, powiązaniom między regionami i okręgami wyborczymi nie sprzyja liczba regionów Hiszpanii i nierównomierne zaludnienie.

Same wspólnoty autonomiczne mogą wpływać na PE i jego członków przez różnego rodzaju grupy interesów, co w pewien sposób kształtuje relacje między Parlamentem a regionami (Sobrino Heredia, Sobrido Prieto, 2004: 462). O formułowaniu stosunków między Katalonią a PE wspomina także bezpośrednio Statut Autonomii Katalonii, który traktuje, że kataloński Parlament może nawiązywać stosunki z PE w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania (art. 187) (Ley Orgánica 6/2006). Powszechnym działaniem lobbingsowym hiszpańskich regionów jest dialog z posłami do Parlamentu w celu forsowania interesujących je inicjatyw. Władze wspólnot utrzymują bliskie kontakty z posłami ze swojego regionu,

którzy czasem mają okazję do obrony lub przedstawienia swojego interesu. Członkowie PE mogą również tworzyć nieformalne grupy i fora, z czego korzystają regiony hiszpańskie (Castellà Andreu, 2008: 67). Takie działania nie są obce katalońskim europarlamentarzystom. Jako przykład można wskazać grupę Catalonia Dialogue Platform, która powstała, by wspierać dialog między Hiszpanią a Katalonią na rzecz rozwiązania sprawy katalońskiego samostanowienia (Molenda, 2020: 58). Katalońscy posłowie podejmowali również wspólne działania w odniesieniu do używania języka katalońskiego w PE. W lipcu 2006 roku Parlament zatwierdził możliwość używania tego języka przez obywateli w korespondencji do PE (Morata, 2006: 14).

Instytucją, która stanowi ważne miejsce dla regionalnego interesu, jest Komitet Regionów (KR). Komitet powstał jako organ przedstawicielski europejskich regionów i miast na mocy traktatu z Maastricht z 1992 roku. Jego utworzenie stało się dla Katalonii szansą na utrwalenie swojej pozycji w nowo utworzonej UE. Wraz z powołaniem KR przedstawicielom Hiszpanii przydzielono 21 miejsc. System podziału delegatów na poziomie krajowym przyjęto w hiszpańskim Senacie w październiku 1993 roku [Ministerio de Política Territorial (b)]. Stanowi on, że z 21 miejsc w delegacji KR dla Hiszpanii 17 zarezerwowanych jest dla regionów, a pozostałe cztery przypadają przedstawicielom lokalnym. Wobec tego wszystkie wspólnoty autonomiczne (w tym Katalonia) mają po jednym przedstawicielu, natomiast w podmiotach lokalnych prawo do proponowania członków otrzymała Federacja Hiszpańskich Prowincji i Gmin (hiszp. Federación Española de Municipios y Provincias – FEMP). W porównaniu do przedstawicielstw regionalnych z pozostałych państw europejskich *de facto* tylko w Hiszpanii funkcjonują typowe władze regionalne i lokalne. W przypadku samorządów lokalnych podjęto decyzję, że przy zachowaniu równowagi politycznej z innymi, mniejszymi samorządami w Komitecie powinny być reprezentowane dwa z najbardziej zaludnionych miast Hiszpanii, tj. Barcelona oraz Madryt (Committee of the Regions). Aktywność Rady Miasta Barcelony (kat. Ajuntament de Barcelona) w KR była widoczna zwłaszcza podczas pełnienia funkcji alkada przez Pasquala Maragalla (od marca 1996 roku do lutego

1998 roku). Swoją działalność podporządkował on zwiększaniu roli miast jako istotnego elementu w rozwoju Europy oraz w utrzymaniu zasady pomocniczości (Morata, 2006: 166).

Większość członków pełnoprawnych delegacji Hiszpanii stanowią przewodniczący wspólnot autonomicznych, a zastępcy to osoby odpowiedzialne za problematykę europejską lub działania zewnętrzne (Balas Torres, 2021: 84). Zastępcami mogą być także doradcy lub nawet delegat danej wspólnoty w Brukseli [Ministerio de Política Territorial (b)]. W końcu 2021 roku Katalonię reprezentowała Victòria Alsina i Burgués, doradczyni (kat. *Consellera*) odpowiedzialna m.in. za sprawy zagraniczne, oraz Gerard Martí Figueras i Albà, sekretarz ds. działań zagranicznych jako zastępca (Generalitat de Catalunya, 2021). Od początku funkcjonowania KR członkowie z ramienia wspólnot autonomicznych są zaangażowani w prace delegacji i uczestniczą w pracach Komitetu. Dzięki swojej aktywności wypełniają prawo do wyrażania opinii na temat propozycji KE, gdy te ich dotyczą lub gdy mają na nie wpływ, co umożliwia hiszpańskim regionom udział w procesie decyzyjnym UE. Na przestrzeni lat swoje inicjatywy przedstawia również strona katalońska, która uczestniczy w pracach KR od jego powołania w 1994 roku. Przykładem takich działań może być postulat na temat zorganizowanego dialogu i systemu zachęcającego obywateli do udziału w europejskim procesie legislacyjnym (La Vanguardia, 2019). Innym obszarem aktywności Katalonii jest zwiększanie siły regionów. Jeszcze w latach 90. XX wieku Generalitat był zwolennikiem „Europy Regionów”, w celu osiągnięcia instytucjonalnego uznania jej przez UE (Morata, 2006: 12). Z czasem dążenia Katalonii do zwiększenia pozycji regionów w Europie nie ucichły. Katalonia opowiada się bowiem za promowaniem federalnej Europy, m.in. jako sposobu na „poprawę życia obywateli” (Europa Press, 2019). Generalitat optował również, by Komitet Regionów był postrzegany jako głos regionów wobec instytucji europejskich (Comité de las Regiones, 2010: 12). Mimo katalońskiej obecności w Komitecie Regionów w Statucie Katalonii nie ma jednak odniesień do Komitetu, które można znaleźć w statutach innych wspólnot autonomicznych.

Wydaje się, że forum KR, dające możliwość tworzenia grup międzyregionalnych, stanowi użyteczną platformę do obrony katalońskich interesów. W przeciwieństwie do innych organów unijnych Katalonia występuje w Komitecie bezpośrednio, a nie w imieniu wszystkich wspólnot autonomicznych Hiszpanii. Warto jednakże zwrócić uwagę, że choć w ramach KR hiszpańskie regiony są w stanie bezpośrednio i jednostronnie ustalać swoje stanowiska w odniesieniu do decyzji europejskich, to zdolność każdego z nich do samodzielnego wpływania na decyzje instytucji unijnych jest ograniczona. Wynika to z dużego i niejednorodnego składu tego organu oraz jego charakteru sprowadzonego do funkcji doradczych. W związku z tym wspólnoty wyrażały swoje niezadowolenie z pozycji KR, zwłaszcza Katalonia (Pérez Calvo, 2010: 48-49). Zdarzało się, że hiszpańskie regiony, w tym Katalonia, wykazywały niewielkie zainteresowanie działaniami Komitetu i nieregularnie korzystały z oferowanych przez niego możliwości. W przypadku ograniczenia działań władz wspólnoty katalońskiej na forum organu ich celem nie było całkowite odrzucenie działalności KR, ale podkreślenie jego słabych punktów, takich jak heterogeniczność członków czy niewystarczający wpływ na działanie instytucji unijnych (Llimona i Balcells, 2001: 243-244). Katalonia była też jednym z regionów europejskich, które w dążeniu do m.in. wzmocnienia Komitetu Regionów utworzyły REGLEG (Morata, 2006: 12). Mimo wszystko działalność KR umożliwiła Katalonii bezpośredni kontakt z władzami regionalnymi i lokalnymi z całej UE. Komitet ma w końcu swój konkretny cel, który stanowi zinstytucjonalizowany udział europejskich regionów i władz lokalnych w integracji europejskiej oraz obrona ich własnych i wspólnych interesów na forum unijnym.

Wnioski i podsumowanie

Na przestrzeni lat Katalonia wykorzystała obszar integracji europejskiej do swojej polityki. Przeprowadzona analiza wskazuje, że uczestnictwo Katalonii w WE/UE jest elementem budowania autonomicznej polityki tego regionu. Udało się także udzielić odpowiedzi na zadane pytania badawcze. Badania autora dowiodły, że Generalitat

stopniowo dokonał wielu zmian w reprezentacji własnych interesów w sprawach europejskich. W omawianym okresie Katalonia świadomie kreowała swoją politykę w WE/UE i oddziaływała na środowisko wspólnotowe/unijne mające prowadzić do wzmocnienia Katalonii – nie jako regionu, ale odrębnej jednostki geopolitycznej. Można też wskazać kilka obszarów aktywności administracji katalońskiej.

Początkowo nie ustanowiono żadnej konkretnej procedury umożliwiającej udział Katalonii i innych wspólnot w procesach decyzyjnych państwa dotyczących kwestii wspólnotowych. Jednak już od lat 90. XX wieku nastąpiło zacieśnienie i instytucjonalizacja współpracy multilateralnej. Dla koordynacji stosunków Katalonii z Madrytem istotne znaczenie miały niewątpliwie CARCE/CARUE, konferencje sektorowe i Konferencja Prezydentów. W przypadku tego regionu ważna okazała się też współpraca bilateralna, do której władze katalońskie mocno dążyły. Katalonia otrzymała nie tylko konkretną przestrzeń do uzyskiwania informacji o sprawach UE, lecz także mechanizmy do kierowania uwag w danej sprawie lub kreowania własnych inicjatyw.

Zmiany w zakresie uczestnictwa Generalitat w sprawach europejskich zaszły również w wymiarze zewnętrznym. Katalonia jako jedna z pierwszych wspólnot utworzyła swoje przedstawicielstwo w Brukseli. Aktywność podjęły też inne katalońskie instytucje w celu promocji gospodarki, kultury, języka regionalnego oraz zacieśniania stosunków z innymi regionami i podmiotami takimi jak Komisja Europejska. Katalonia zaangażowała się w działalność lobbingsową również przez stowarzyszenia regionalne. Generalitat udało się także zwiększyć obecność na poziomie instytucjonalnym WE/UE. Można wskazać komitety techniczne KE oraz formacje i grupy robocze Rady UE. Przedstawiciele wspólnot są obecni w Radzie ds. Wspólnot Autonomicznych w ramach REPER, a do PE wybierani są posłowie z katalońskich formacji. Katalonia otrzymała również możliwość uczestnictwa w Komitecie Regionów.

Co ważne, działania Generalitat w sprawach europejskich stanowią dopełnienie ambicji władz do poszerzania niezależności, i to tylko jeden z obszarów aktywności na arenie międzynarodowej. Mimo że państwo ma prerogatywę do działań w SM i kontroli działań wspólnot

jako jego wewnętrznych administracyjnie jednostek, to Trybunał Konstytucyjny Hiszpanii w swoim orzecznictwie jasno zezwolił hiszpańskim regionom, w tym Katalonii, na nawiązanie bezpośrednich relacji z instytucjami wspólnotowymi. Ponadto kwestie związane z integracją europejską znalazły swoje szerokie odzwierciedlenie w Statucie Autonomii Katalonii. Ostatnie działania władz katalońskich dokonywane od 2018 roku wskazują chęć rozszerzania aktywności na poziomie europejskim. Po ochłodzeniu relacji Katalonii z UE w 2017 roku w wyniku referendum niepodległościowego, co przyniosło za sobą nieuznanie przez UE katalońskiej niezależności i opuszczenie przez Katalonię KR, nadszedł etap odnowienia dialogu. Utrzymywanie stałych kontaktów z UE i dążenie do udziału w unijnym systemie decyzyjnym zapowiedziała katalońska strategia z 2019 roku. W czerwcu 2022 roku po raz pierwszy od siedmiu lat prezydent Generalitat Pere Aragonès spotkał się z wiceprzewodniczącym KE Margaritisem Schinasem. Ponadto w lipcu tego samego roku na podstawie porozumienia z Generalitat rząd Hiszpanii pod przywództwem Pedro Sáncheza zobowiązał się do zwrócenia się do PE o umożliwienie posługiwania się językiem katalońskim podczas obrad plenarnych. Kolejny bieg zdarzeń z pewnością będzie stanowił wątek do kontynuacji podjętych przez autora rozważań.

Bibliografia

- ACUERDOS DE 9 DE DICIEMBRE DE 2004, de la Conferencia para Asuntos Relacionados con las Comunidades Europeas, sobre la Consejería para Asuntos Autonómicos en la Representación Permanente de España ante la Unión Europea y sobre la participación de las Comunidades Autónomas en los grupos de trabajo del Consejo de la Unión Europea; y sobre el sistema de representación autonómica en las formaciones del Consejo de la Unión Europea* (2004), [online], <https://bit.ly/3oXHqdF>, 15.08.2022.
- ACUERDO DE 10 DE DICIEMBRE DE 2018 por el que se modifica el Acuerdo sobre el sistema de representación autonómica en las formaciones del Consejo de la Unión Europea* (2018), [online] <https://bit.ly/3zExzOR>, 15.08.2022.

- AYUSO, L.E. (2008), *La Participación Directa de las Comunidades Autónomas en el Consejo de la Unión Europea. Atención especial a Cataluña*, Institut Universitari d'Estudis Europeus, Universitat Autònoma de Barcelona.
- AYUSO, L.E. (2009), „Las Comunidades Autónomas en el Consejo de la Unión Europea: la representación de Cataluña”, *REAF*, 8, s. 85-118.
- BALAS TORRES, R. (2021), „El papel del Comité de las Regiones en el debate sobre la cohesión”, *Pliegos de Yuste*, 21, s. 83-86.
- BALCELLS, L., DORSEY, S., TELLEZ, J.F. (2020), „Repression and Dissent in Contemporary Catalonia”, *British Journal of Political Science*, 51(4), s. 1742-1750.
- CASTELLÀ ANDREU, J.M. (2008), „Las Comunidades Autónomas en Bruselas: la dimensión externa de la participación autonómica en la Unión Europea”, *Revista d'estudis autonòmics i federals*, 6, s. 37-91.
- CASTRO-CONDE, C.A., MANGANA RÍOS, A. (2022), „Elecciones al Parlamento Europeo y programas de los partidos nacionales: estudio exploratorio de España (1987-2019)”, *Cuadernos Europeos de Deusto*, 66, s. 63-99.
- COMITÉ DE LAS REGIONES (2010), *El Comité de las Regiones y la Presidencia Española de la Unión Europea*.
- COMMITTEE OF THE REGIONS, *Delegación nacional española*, [online], <https://bit.ly/3x2d4ui>, 15.08.2022.
- CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA (1978), [online], <https://bit.ly/3O52BEY>, 15.08.2022.
- DECRET 314/2004, de 22 de juny, de creació de la Delegació del Govern de la Generalitat a Brussel·les (2004), [online], <https://bit.ly/3OLldtV>, 15.08.2022.
- DÍEZ, J., PINAZO, J. (2005), „La Eurorregión Pirineos-Mediterráneo: una evaluación estratégica”, *Cuadernos Constitucionales de la Cátedra Fadrigue Furió Cerol*, 52-53, s. 131-153.
- DIPLOCAT (2020a), *Les propostes catalanes per a una Europa més social arriben a Brusselles*, [online], <https://bit.ly/3Q8i4G1>, 15.08.2022.
- DIPLOCAT (2020b), *Propuestas para una Europa más social. Aportaciones de las entidades de acción social catalanas a la UE*.

- ENCICLOPÈDIA.CAT, *Patronat Català pro Europa*, [online], <https://bit.ly/3B2zBLd>, 15.08.2022.
- EUROPA PRESS (2019), *Las CCAA celebran los 25 años del Comité Europeo de las Regiones y Cataluña reivindica una Europa federal*, [online], <https://bit.ly/31XskZ6>, 15.08.2022.
- GARCÍA, C. (2006), „L’acció exterior catalana envers l’Europa comunitaria”, w: MORATA, F. (red.), *20 anys de Catalunya a la Unió Europea*, Delegació del Govern davant la Unió Europea, Patronat Català Pro Europa, Institut Universitari d’Estudis Europeus, s. 19-30.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1982), *Catalunya i la Comunitat Econòmica Europea*, Institut d’Investigacions Econòmiques.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2022), *Delegació del Govern de la Generalitat de Catalunya davant la Unió Europea*, [online], <https://bit.ly/3oFHkr4>, 15.08.2022.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2017), *Missió de la Delegació*, [online], <https://bit.ly/3oFB5nh>, 15.08.2022.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2021), *Participació en institucions i organismes de la Unió Europea*, [online], <https://bit.ly/3oLY7sD>, 15.08.2022.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2010), *Pla de l’Acció Exterior del Govern de Catalunya 2010-2015*.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2015), *Pla estratègic d’acció exterior i de relacions amb la Unió Europea 2015-2018*.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2019), *Pla estratègic d’acció exterior i de relacions amb la Unió Europea 2019-2022*.
- HUBERT, I., DERMAWAN, W., AKIM, A. (2020), „Catalan Identity and Paradiplomacy Strategy in Catalonia’s Independence Movement”, *Global: Jurnal Politik Internasional*, vol. 22, no. 2, s. 317-337.
- LA VANGUARDIA (2019), *Cataluña inicia debate entre regiones para vincular más a UE y sus ciudadanos*, [online], <https://bit.ly/3QuIQRs>, 15.08.2022.
- LEY ORGÁNICA 1/1987, de 2 de abril de 1987, de modificación de la Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio de 1985, del Régimen Electoral General, para la regulación de las elecciones al Parlamento Europeo (1987), [online], <https://bit.ly/3QLh6zF>, 15.08.2022.

- LEY 2/1997, por la que se regula la Conferencia para Asuntos Relacionados con las Comunidades Europeas, de 13 de marzo de 1997 (1997), [online], <https://bit.ly/3SnZrQ6>, 15.08.2022.
- LEY ORGÁNICA 6/2006, de 19 de julio, de reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña (2006), [online], <https://bit.ly/3nZSea1>, 15.08.2022.
- LLIBERTAT.CAT (2020), *L'independentisme català: un moviment nou*, [online], <https://bit.ly/3gHtIVK>, 15.08.2022.
- LLIMONA I BALCELLS, J. (2001), „Comité de Regiones y regiones con competencias legislativa”, *Azpilcueta*, 16, s. 239-245.
- MANGAS MARTÍN, A. (2019), „Acción exterior de las comunidades autónomas: las delegaciones catalanas”, *Anales de la Real Academia de Ciencias Morales y Políticas (2019-2020)*, s. 79-100.
- MARTÍN Y PÉREZ DE NANCLARES, J. (2005), „Comunidades Autónomas y Unión Europea: hacia una mejora de la participación directa de las Comunidades Autónomas en el proceso decisorio comunitario”, *Revista de Derecho Comunitario Europeo*, 22, s. 759-805.
- MINISTERIO DE POLÍTICA TERRITORIAL (a), *Conferencia para Asuntos Relacionados con la Unión Europea*, [online], <https://bit.ly/3z0OD32>, 15.08.2022.
- MINISTERIO DE POLÍTICA TERRITORIAL (b), *Participación de las Comunidades Autónomas y Entidades Locales en el Comité de las Regiones*, [online] <https://bit.ly/3GOSTnY>, 15.08.2022.
- MOLEND, P. (2021), „Ruch niepodległościowy w Katalonii i jego znaczenie dla Katalończyków w drugiej dekadzie XXI wieku”, *Studia Iberyjskie*, 20, s. 177-198, <https://doi.org/10.12797/SI.20.2021.20.08>.
- MOLEND, P. (2020), *Unia Europejska wobec dążeń niepodległościowych Katalończyków na przykładzie stosunku do referendum z 2017 roku*, [online], <https://bit.ly/3iJcpFI>, 15.08.2022.
- MOLEND, P. (2022), *Wpływ Wspólnot Europejskich/Unii Europejskiej na rozwój regionalizmu hiszpańskiego w latach 1986-2020*, [online], <https://bit.ly/3pWEf6E>, 15.08.2022.
- MONTILLA MARTOS, J.A. (2011), „Las relaciones de colaboración en el nuevo marco estatutario: bilateralidad y participación”, *Revista de Estudios Políticos*, 151, s. 153-199.

- NOFERINI, A. (2016), *El Govern de la Generalitat de Catalunya en la Unió Europea: la red de los actores*, Generalitat de Catalunya. Institut d'Estudis de l'Autogovern.
- PÉREZ CALVO, A. (2010), *Estado autonómico, Unión Europea y mundialización*, Documento de trabajo 163/2010, Fundación Alternativas.
- PIECUCH, J. (2004), *Hiszpania w Unii Europejskiej: aspekty rozwoju regionalnego*, Twigger, Warszawa.
- RAMON I SUMOY, R. (2003), „La participació de Catalunya en la Unió Europea”, w: URGELL, J. (red.), *Donar protagonisme a Catalunya. Acció internacional i política de relacions exteriors catalana*, CETC/Pòrtic, s. 153-179.
- RESOLUCIÓN DE 4 DE OCTUBRE DE 1993, de la Subsecretaría, por la que se dispone la publicación del Acuerdo de Institucionalización de la Conferencia para Asuntos Relacionados con las Comunidades Europeas (1993), [online], <https://bit.ly/3veGnd0>, 15.08.2022.
- RESOLUCIÓN DE 29 DE ABRIL DE 2010, de la Secretaría de Estado de Cooperación Territorial, por la que se dispone la publicación de la modificación del Reglamento interno de la Conferencia para Asuntos Relacionados con la Unión Europea (2010), [online], <https://bit.ly/3SJ5S0n>, 15.08.2022.
- RESOLUCIÓN DE 22 DE JULIO DE 2011, de la Secretaría de Estado de Cooperación Territorial, por la que se publican las modificaciones de los Acuerdos de 9 de diciembre de 2004, de la Conferencia para Asuntos Relacionados con la Unión Europea para ampliar la participación autonómica en el Consejo de la Unión Europea, y/o en sus grupos de trabajo, en materia de competitividad-consumo, ordenación del juego, y deporte (2011), [online], <https://bit.ly/3vMkJND>, 15.08.2022.
- RIDAURA MARTÍNEZ, M.J. (2007), „Las comisiones bilaterales de cooperación en el sistema autonómico español”, *Cuadernos constitucionales de la Cátedra Fadrique Furió Ceriol*, 60-61, s. 65-84.
- ROLLER, E., SLOAT, A. (2002), „The Impact of Europeanisation on Regional Governance: A Study of Catalonia and Scotland”, *Public Policy and Administration*, 17(2), s. 68-86.
- SENTENCIA 165/1994, de 26 de mayo (1994), [online], <https://bit.ly/3cWV6mN>, 15.08.2022.

- SOBRINO HEREDIA, J.M., SOBRIDO PRIETO, M. (2004), „Las relaciones de las Comunidades Autónomas con la Unión Europea”, *Revista Jurídica de Castilla y León*.
- TOMASZEWSKI, K. (2007), *Regiony w procesie integracji europejskiej*, Wolters Kluwer, Kraków.
- VERGÉS GIFRA, J., SERRA, M. (2021), „Is there an ethnicity bias in Catalan secessionism? Discourses and political actions”, *Nations and Nationalism*, 28(2), s. 612-627.
- XUNTA DE GALICIA, *Comisión Europea*, [online], <https://bit.ly/3wTISS6>, 15.08.2022.